

Громадська Думка

ПЕРЕДПЛАТА:

На місяць . — м. 50 ф

„ 3 місяці 1 „ 50 ф

(Ціна 1 прим. в таб. 5 ф.)

Часопись полонених Українців у Вецлярі.

ВИХОДИТЬ ЩО ТИЖНЯ В СУБОТУ.

Видає „Видавниче Товариство імени В. Грінченка“.

АДРЕСА:

Ukrainischer
Unterrichts-Ausschuss
Lagerzeitung
— in Wetzlar. —

Ч. 16. (155).

Субота, 9. березня 1918.

Рік IV.

В перші Тарасові роковини на волі.

„Труп встали
І очі розкрили. . . .“

Коли добре вдумався в те, що тепер сталося на Україні, то мимохіть скажемо разом з Тарасом Шевченком, що: „труп встали і очі розкрили“.

Бо якже назвати тих людей, що не знали, до якої народності вони належать, як назвати тих, що свідомо кидали свою мову, національність, свою рідну справу і переходили на другий бік ради лакомства лукавого, як вкінці ознаменувати тих, що любов до України вважали якоюсь великою тайною, якої зраджувати не годяться?

Це були національні трупи.

А кілька їх було у нас?.. Тьма тьмівна!

І отсе ті трупи встають і розкривають очі.

Великі захли, рутенці, тоже-малороси, „раби з цинковими гузками і з кокардою на лобі“, най-всілякіші „гнилі колоди“, що по Україні валилися, — оживають, починають рухатися, встають.

Не мине рік — два і всі вони, мов блудні сини матері України зголодяться до неї.

Дійсно — трупи встали!

Ні, ми не годні, як слід оцінити того чуда, яке збуваєть на наших очах! Сталося щось неймовірно великого, щось такого, що лиш наші діти і внуки зможуть як слід зрозуміти. Ми зблизько стоїмо до того надзвичайного моменту.

Пригадаймо собі, як народ стрічав царський маніфест 1861 року, силою котрого ставав він не кріпаком, а селянином, котрий розпоряджав своїм полем і своєю працею.

Пригадаймо собі, як чудово описав Франко перший Великдень в Галичині по знесенню панщини, коли народ припадав до могил своїх батьків і крізь сльози кликав: „Батьку, мамо! Ми вольні, вольні, вольні!“

Оскільки-ж більша повинна бути наша нинішня радість!

Тоді нам подавала воля один тільки палець — нині простягає до нас цілу руку. Тоді ми визволювалися з тяжкого ярма примусової роботи на панських ланах, а наша мова, наше почування горожанські, наша політична свідомість оставалася й надалі поневоленіми, а нині — ми маємо свою власну державу, маємо спомогу самі про себе становити, нині ми приходимо до слова на зборищу цілого світа.

Те, за що свою кров проливали наші предки, за що ми землю своїми кістками засівали, за що нас саджали на палач, про що думали

наші найбільші, передові люди: Хмельницький, Виговський, Дорошенко, Мазепа, Гордієнко, Шевченко, Шашкевич, Франко — це нині сталося ділом.

Ні, нема такого слова, щоб можна ним висказати всю нашу радість, ціле наше вдоволення.

Ми вольні! Зовсім такі вольні.

Земля, українська дорогийна земля, яку в нас обсіло було чуже гайвороння — стає знова нашою. Українські простори країни, повідривані від нашого організму насильною ворожою рукою, вертаються до нас, наша молодіж не потриватиме своїх голів за чужу, лиху справу класти, наші люди не потриватимуть кривити душею; сором поневоленого народу, того безмовного, безсловесного раба, спадає з нас — осоружні кайдани відпливають на хвилях крові в море минувшини. . . .

Ми вольні! — Браття, чи розумієте ви вагу цього великого слова? Чи вмієте ви, як слід оцінити його великий зміст, як вмітимете гідно постояти за добро, яке вам дає в руки нинішня історична хвилина?

Відповідь мусить бути дана не словом, а ділом, великим ділом згоди, праці і турботи, щоб добути волю забезпечити, щоб українську державу зробити сильною і щасливою, щоб український народ поставити на тому ступені розвитку й добробуту, на якому він стояти повинен відповідно до свого числа населення й багатства землі. . . .

А поки що очі наші мимохіть повертаються туди, куди зверталися вони завжди в часах нашої найгіршої неволі й безталання — до Тараса Шевченка.

Воно ж і не може бути інакше.

Тоді, коли „кати знущалися над нами, а правда наша пана спала“, коли Україна „заснула була, буряном укривлась, цвілію зацвіла“, коли „кругом нас були не люди, а змії“, коли в нас „давнїт малю дитини не було щасливої, бо все плакало й гинуло“, тоді ми йшли до його, як до Христа-потішителя, щоб „сушив наші сльози, заглушував кайдани й розвівав нашу тугу“, щоб серцям нашим давав велику силу витривалості, велику віру в перемогу правди над кривдою, світла над темрявою, щоб не дав нам пропасти!

І він це робив!

Він нам казав, що треба свою Україну убогу так любити, щоб за неї кожний готов був душу покласти, він казав нам, що тільки в своїй хаті своя правда і сила і воля, він благав нас, щоб ми обіймали найменшого брата, він неложними устами учив нас говорити правду, він впевняв нас, що:

„правда ожине,
Натхне, наклече, нажене
Не ветхее, не древле слово,
Ростлінее, а слово нове
Між людьми криком пронесе
І люд окрадений спасе.“

Він впевняв нас, що прийде така хвилина, коли

„на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син і буде мати,
І будуть люди на землі“.

І тая хвиля, коли вже не прийшла, так іде, нам треба тільки дорогу перед її ногами промінати, щоб вона по гряді не ступала.

І як же нам не зертати на нині очима, радістю осяяними, до нашого великого Кобзаря, до його святої могили біля Канева, до тих місць, якими він ходив, сіючи негаснучу віру у воскресіння української держави?

Нікому з Українців не завдячує український народ стільки, скільки завдячує він Тарасові Шевченкові. Це був наш справжній духовний вождь, який вишю цілі в життю своїм не бачив, лиш добро і щастя народу.

Це були ті золоті уста, котрими українська душа сказала світові своє слово радості і горя.

Це був учитель, що лишив нам закони, яких держатися треба, щоб визволитися з горя. Це був великий чоловік — чоловіколюб, це був невгнутий Українець-самостійник.

Пригадаймо собі, яким глумом, якими зневажливими словами прийняла російська критика його перші твори, писані українською, мужицькою мовою. А він не дав себе збити зі шляху народнього поета, не пішов туди, куди пішов безсмертний Гоголь і багато других аж до Короленка, лиш сказав: „теплів кожух, так що з того? — не на мене шитий“ — і писав далі про Україну і по українському.

Пригадаймо собі, як його правительство царя Миколи І поклікало на суд, за „сочиненіе возмутительних стихов“, як йому грозили карою смерті, а він спокійно відповів, що вірші такі мусь писати, бо, будучи на Україні, бачив як тяжко терпить український народ.

Пригадаймо собі, як він, вертаючи з далекого заслання, в Нижньому Новгороді, замість подяки цареві написав поему „Неофіт“, у якій чудово повязав гонення перших християн з переслідуваннями тих людей, що добивалися правди від царату. Пригадаймо собі, як захоплений був Куліш молодим царем Александром ІІ, якої волі й добра сподівався від його, а між тим Шевченко кликав:

Раби з кокардою на лобі,
Лакел в золотій оздобі,
Онуча, сміття в помелі
Його Величества, тай годі!

З обуренням казав: ви „зробили,
Руками скверними створили
Свою надію й речете,
Що цар — нам Бог і цар — надія.

І нагодує і огріє

Вдову і сиріт. . . Ні, не те!
Не те, бо він завжди думав, що треба обух сталити, щоб святу волю з неволі царської визволити. Зі впертістю українського селянина твердив, що „де нема святої волі, не буде там добра ніколи“, що тільки у своїй власній хаті, у своїй власній українській державі може бути добро українському народові

Він тяжко питав ся:

Чи буде суд? чи буде кара
Царям, царятим, на землі?
Чи буде правда між людьми?..
Повинна бути, бо сонце стане
І осквернено землю спалить.

І його сподівання як-раз тепер здійснюються. Встає сонце української волі. Ростає й вершиться наша власна хата, будують ся вольна, ні від кого незалежна українська держава.

Ось чому ми в ту хвилину повертаємо ся нашими думками до того, що був ІІ Предтечею, ІІ благовістником, до Тараса Шевченка.

Чуємо — що колиб не він, то хто зна, чи нас вороги наші не булиб на віки приспали і в огні теперішнього світового бою не розбудили окраденнями. Не з добра набутого, із золота га срібла, а з того найбільшого маєтку, яким єсть свідомість народня і бажання власної, своєї волі.

Та хто думає собі, що з нинішньою хвилиною можемо ми зачинити „Кобзаря“ і сказати собі: „Совершило ся!“ — той помиляєть ся грубо.

Ні, „Кобзар“ Тараса Шевченка не належить до минувшини, в йому єсть багато того, чого нам і на далі життя доконче треба. Єсть правдива щира любов до нашої землі, до рідної мови, єсть проповідь всепрощення, любови ближнього, єсть сильне почуття того, що добре і гарне, єсть вічний примір невиспущої-праці думки. Це такі скарби, без яких і вольному державному народові обійти ся годі.

Пізнаймо їх переймів ся ними, обединим ся ними, щоб поміж нами не було врага-супостата, лише щоб на Україні були справжні брати і сестри від Сяму по Дон, від Карпатів по Кубань, як велика, багата і гарна наша рідна країна.

І всім нам купи на землі
Єдинолюбіе подай,
І братолоубіе пошля!

Вогдан Лепкий.

